

ריח טוב (ב)

נתיבי-עם, שכב ועוד

נתיבי-עם, סימן שבכ, ס"ה: " מותר לטלטל עצי בשמים להריח בהם ומוללו להריח בו". אם יש צורך מחלקים בשמים לכל הקהל על ידי שקוטמים אותם לחתיכות קטנות, למשל ברית מילה בשבת.

אחת המגבלות החשובות בעת שמפיצים ריח טוב להנאת הקהל, שאין להרטיב בדים, בגדים או ממחטות, בבושם ביום השבת, משום מוליד ריחא. לכן, יקפידו המתיזים בשמים על הקהל, לכבד חתן או אבי הבן, בעלותם לתורה. שלא לתת להם ריח טוב כי אם על גבי הידיים ויש לברך בורא מיני בשמים.

לעומת זאת, במילה ביום הכפורים, (סימן תרכ"א, ס"ג) הרי אלה שאין מברכים על הכוס במילת יום הכפורים (שהוא מנהג הספרדים, סברת מרן), אין עליהם להריח בעצי בשמים בשעת המילה. ההרחה ביום הכפורים מענגת במקום העינוי, אחד מצווי יום הכפורים; אבל הרחת הבשמים במילה נועדה לתכלית אחרת, מאשר העינוג גרידא. אדרבא יש גורסים שההדס (אסא) מחליף את הכוס (כסא). והותירו את האסא בלבד ביום הכפורים {כסא, שני קמצים, בארמית = כוס, אסא, שני קמצים, בארמית = הדס}: "אין מברכים אכסא אלא מייתנין אסא". זו גירסת חכמי אשכנז, שאינה עולה בקנה אחד עם כוונת מרן המחבר, האומר: "ביום הכפורים ובתשעה באב, שאין היולדת יכולה לשתות אין מברכים על הכוס ובתשעה באב אסא נמי לא מייתנין" ובסכום: "שבכל השנה מביאים גם כסא וגם אסא ואילו בתשעה באב לא זה ולא זה". בהזדמנות זו יש להעיר לאשכנזים "אתם חושבים אותנו לטועים, שמפסיקים מברכת הריח בין בורא פרי הגפן לברכת הקידוש. ומביא ה**נתיבי-עם** את קונטרס **ברית-עולם**, שהוציא לאור בשנת העצמאות התש"ח, ובו הרחיב את ההסבר שהמברך על היין מברך גם על הבשמים. אין שום חשש להפסק. ואין לנהוג באסור האשכנזי, כאמור.

ההנאות שלנו מן העולם הסובב אותנו מלוות תמיד בהודיה לשם, הנכרת בברכות הנהנין. בדרך כלל המודה עושה זאת על הנאה גשמית של אכילה ושתייה. ואילו בברכת הבשמים אין ההנאה הבאה עם הריח הטוב משתלבת בגשמיות הפעילות הגופנית. אם על מה אנו מודים? ההרחה הטובה היא בחזקת מזון לנשמה, אמנם

לא אינרגיה גשמית של קלוריות, אך בהחלט עם אנרגיה של קלוריות-קדש. ההבדל בין התזונה הגשמית ותזונה הרוחנית (הריחנית) קבע את ההלכה שאין ברכה אחרונה לברכת הבשמים, כמצוין לעיל. וישנה גרסה תלמודית (ברכות מ"ג:), שממנה ניתן למוד על מאכל רוחני או "מאכל" הרוח, הנשמה היא אם כן הנהנית מן הריח הטוב ויש לדאוג לנשמה לא פחות מאשר לגוף. וכמו שבקשנו לדייק, בזמן האכילה, על הנוסח של הברכה (עץ, אדמה) כך גם בבשמים - להקפיד על ידי לימוד ושינון: עצי או עשבי או מיני בשמים. הברכה המדויקת היא המשפרת את ההטמעה בזמן העיכול, בגשם ובין ברוח.

נזכור שהריח שנועד להנאה הוא הראוי לברכת הבשמים. אך ריח שבא להסיר סרחון אין לברך עליו. מזכיר במשהו את השתיה לרוויה, החייבת בברכה או המתלווה לקבלת תרופה, שאינה נזקקת לברכה.

המקרא מזכיר ריחות טובים ובשמים. ריחו של יעקב בנחירי אביו יצחק. הריח הטוב שהיה לשיירת הישמעאלים שקו את יוסף. על פי ההגדרה לא היה יוסף חייב לברכה, כי זה נועד להפיג ריח העטרן. וגם מלכת שבא הפיצה בשמים על שלמה ומי יודע אם לא לשם הגברת התאוה, כידוע מדברי חז"ל. ונסכם במדרש הטוען: כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הוצרכה אישה להתקשט בבשמים, אלא מתעשנות היו מן המן. יהי רצון שהריח הטוב יתלווה אל הלקח הטוב, תורתו אל תעזבו ותשרה הרוח הטובה על לומדי התורה ומקיימיה.

אהוד